

Poduk o goveji kugi

za

živinorejce in župane.

Z ozirom na postavo od 29. junija 1868 (Državnega zakonika šte. 118), o tem, kako je treba odvrčati in zatirati govejo kugo, in z ozirom na ukaz ministrov za nostranje reči, za trgovino in kmetijstvo od 7. avgusta 1868 (Državnega zakonika šte. 119), o izvršitvi te postave.

Na Dunaju.

Tiskala in založila c. kr. dvorna in državna tiskarnica.

1868.

Im Verlage der k. k. Hof- und Staatsdruckerei ist erschienen:

- Abbildungen österreichischer Rindvieh-Racen.** Mit 27 chromolithographischen Tafeln Abbildungen und erklärendem Texte folgender Racen: Pinzgauer, Mürzthaler, Mariahofer oder Lavantthaler, Tiroler, Vorarlberger, Egerländer, Mährische, Ungarische, Ausländische. Quer-Folio. 1859. In Umschlag steif gebunden. 8 fl.
- Belehrung über ein zweckmäßiges diätetisches Verfahren mit den Hausthieren, als Vorbaumittel gegen Krankheiten derselben, und über das Benehmen des Landmannes beim Ausbruche der Thierkrankheiten.** Folio. 1859. gef. 12 kr.
- Dvořák, Simon,** Bericht an das k. k. Ministerium für Handel und Volkswirthschaft über seine Reise nach Preussen, Frankreich und Belgien im Jahre 1867. Lex.-8. 1868. br. 2 fl. 20 kr.
- Enquête, über den Seidenbau in Oesterreich.** Veranlaßt in Folge Allerhöchsten Handschreibens vom 15. October 1866, zur Vorlage an den Seidenbau-Congress bestimmt. 4. 1867. br. 80 kr.
- Forstgesetz, vom 3. December 1852.** 8. 1852. brosch. 25 kr.
- Die Maispflanze in ihrer vollen Verwerthung.** 12. 1863. brosch. 40 kr.
- Pokorny, Dr. Alois,** Plantae lignosae Imperii Austriaci. Oesterreichs Holzpflanzen. Eine auf genaue Berücksichtigung der Merkmale der Laubblätter gegründete floristische Bearbeitung aller im österreichischen Kaiserstaate wild wachsenden oder häufig cultivirten Bäume, Sträucher und Halbsträucher. Mit 1640 Blattabdrücken in Naturselfstdruck. gr. 4. 1864. br. 10 fl.
- in Leinwand gebunden 12 fl.
- Rittinger, C. v.** kurze Mittheilungen über Berg- und Hüttenwesens-Maschinen und Baugesenstände auf der allgemeinen Industrie-Ausstellung zu Paris 1867 in 114 selbstständigen durch Holzschnitte illustrirten Artikeln. 8. 1867. br. 50 kr.
- Tafeln zur Bestimmung des Kubikinhaltes von Rundhölzern jeder Art.** Lex.-8. 1858. brosch. 40 kr.
- Unterricht für den Landmann, über ein zweckmäßiges diätetisches Verfahren mit dem Viehe.** Folio. 1834. gef. 10 kr.
- Verhandlungen des Seidenbau-Congresses, Wien am 15., 16. und 17. October 1867.** Mit Benützung der stenographischen Aufzeichnungen zusammengestellt von Arthur Freiherrn v. Hohenbruck. Mit einem Anhang: Nachträge zur Enquête über den Seidenbau in Oesterreich und einer lithographirten Tafel. 4. 1867. br. 80 kr.

Poduk o goveji kugi

za

živinorejce in župane.

Z ozirom na postavo od 29. junija 1868 (Državnega zakonika šte. 118), o tem, kako je treba odvrčati in zatirati govejo kugo, in z ozirom na ukaz ministrov za nostranje reči, za trgovino in kmetijstvo od 7. avgusta 1868 (Državnega zakonika šte. 119), o zvršitvi te postave.

Na Dunaju.

Tiskala in založila c. kr. dvorna in državna tiskarnica.

1868.

620858

Podnik o goveji kravi

živinorjice in kobilice

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

2.06.2006

N 2006/0336

Dr. Danaja

... ..

1988

I. Lastnija bolezní.

Goveja kuga, imenovana tudi živinska kuga, devetogubnica i. t. d., je najhuje nalezljiva bolezen goveje živine. Domá je v ruskih stepah ali pustopoljinah ter se od ondod po kupčiji s stepno živino in po prehodu ljudi in blaga zanaša v daljne dežele.

Pri nas se ne začne nikoli sama od sebe, temuč se prikaže samo po nalezbi ne gledé na letni čas in na vreme; ta kuga se prijema goved ktere koli starosti, telet, juncev in junic, volov in krav, in če se vname med govedi, ki niso stepna, pogine za njo po navadi 80 do 90 od 100 bolnih živinčet.

Goveja kuga prestopa tudi na ovce in koze in druge prežvekovavke, pa jih vendar tako pogostoma ne morí kakor goveda, nasproti pa se ne lotí živali, ktere niso prežvekovavke, in tako tudi človeka ne.

Kužnina se drží vseh delov bolne živali, drží se izparice, ki hlapí iz kože, drží se izsopljene sape, vlage, ki solzí iz oči in ki teče iz nosnic, slin iz gobca, scavnice, potu, gnoja; kužni so vsi deli erknjenih ali ubitih živinčet, koža, dlaka, mast, meso, drob.

Kužnina se naredí že brž iz prvega, ko žival zbolí, ter je močno izhlapljiva in se prav rada prijemlje; nabira se v zraku okoli kužnih živali in okoli njih odpadkov ter leze v luknjičaste reči, ktere so blizo okoli, ali ki se kužnine dotaknejo.

Take reči, ki rade lové in prijemajo ta kužni strup, so: oblačila, volna, lasje in dlake, kožuho-vina, piča ali klaja in nastelj, hlevske stene, zemlja ali tla i. t. d.

Naleze pa žival bolezen bodi na ravnost od kužne živali, nje blata in mrcine, ali pa posrednje po ljudéh, živalih ali rečéh, katerih se kužnina kje drži ali v ktere je vlezla tako, da one kužnino prenašajo.

Kuga se drži najraje poti in cest ter se po njih dalje pomika. Razširja se polagoma s kmetije na kmetijo, s pristave na pristavo, z enega kraja v drugi, z okraja v okraj. Včasih se pa tudi nagloma prikaže več milj daleč v stran od okuženih krajev. Kadar je tako, takrat je bila zasejana tjakaj po kakem človeku, ki je prinesel na sebi kužnino, ali po kupčijskem blagu, ki prihaja od kužne živine.

Tako se zlasti kuga po železnicah rada razširja in raznaša.

II. Znamenja bolezni.

1. Kaj se vidi na živi živali in kako teče bolezen.

Kadar se ktera žival okuži od kužne živali, preteče še nekaj dni, namreč 3 do 7 dni, predno se na nji pokažejo prva znamenja bolezni.

Prvo pa, kar moreš opaziti na bolnem živinčetu, to so znamenja vročice, ki obstojé v tem-le. Gorkota mu je po životu neenako razdeljena ter se spreminja, dlaka stojí po konci, oči so mu temne

in motne in če je živinče molzno, daje nagloma po manj mleka, in sploh manj je in prežvekuje. Drugi dan je vročica hujša; očesna vezna kožica postane rdeča; iz očes lijó se solze in cedé niz čeljusti, gobec je vroč, rdeč, zaslinjen; živinče sope hitreje in pokašljuje.

Tretji dan so vsa ta znamenja še očitnejša; žival celo več ne mara za jed in ne prežvekuje, in prikaže se bolj ali manj huda driska; iz gobca se cedé pene, iz nosnic pa vlečljiva sluzina ali šlem; na gobčevi sliznici (slizni koži), zlasti pa na dlesni, na nosni sliznici in na kravjih spolovilih vidijo se belkaste ali rumenosive lise ali maroge, ki postanejo pozneje ranjave in boleče; žival težje diha, stoka in bolj pogostoma pokašljava; naglo peša in oslabeva ter ležeč največ z naslonjeno glavo pogine navadno med četrtem in sedmim dnem po tem, odkar je zbolela.

2. Kaj se vidi in opazi na mrtvem truplu.

Če se erknjeno živinče razpara, najdejo se tiste premembe na vidnih sliznicah, ki so se že kazale, dokler je še živo bilo. Jabelko ali krhelj, sapnik in končine ali razrastki istih so rdeči in z zasedeno krvjo zaliti; pluča so po navadi napeta in če se prerežejo, pcedí se iz njih neka peneča tekočina. Prvi trije želodeci (vamp, kapica in devetogub) niso kaj močno spremenjeni, le devetogub je včasih napolnjen s suho klajo (bolezen devetogubnica); četrti želodec (sirišnik) pa, tenka čeva in zadnji del mastnice (ritnika) so bolj ali manj rdeči, včasih črnkasti; po čevah znotri je neka redka, nagnjusna vlaga.

Žolčnik je navadno z redkim žolčem raztegnjen; vranica in obisti ali ledvice pa ne kažejo kaj vidne spremembe.

Pri ovcah in kozah razodeva se kuga sploh s tistimi prikazki kakor na goveji živini.

3. Ali se daje bolezen lahko spoznati.

Pri ti ali óni bolni živali se res primeri kaka različnost glede ravno ob kratkem naštetih znamenj; tudi je goveja kuga v nekih rečéh nekoliko podobna drugim boleznim goveje živine. Pa vendar utegne tudi, kdor ima manj skušnje v tem, kmali spoznati, s katero boleznijo ima opraviti, posebno če pazi na vrsto, po kateri prihajajo povedani prikazki eden za drugim, in če še na to pomara, da od tistega časa, ko mu je med živino zbolelo prvo živinče, po navadi preteče nekaj dni, namreč vsaj 3 do 7 dni, predno drugo živinče zboli; pozneje pa zbolevalo živali ena za drugo in brez pravila.

Toliko lože pa je poznati katero bolezen za govejo kugo, kadar ta že kje blizo razgraja, ali kadar je znano, da ní dolgo, kar je kaj novokupljene živine bilo prignano v tisti hlev.

III. Naredbe zastran tega, da se okužba ubrani, in pa kuga, kjer se vname, zat্রে in zaduší.

Zdravila za govejo kugo do zdaj ní; vse poskušnje, ozdraviti kužno živino, pripomogle so le k temu, da se je kuga bolj razširila po deželi ter so bile le ovira nje hitremu zatrenju.

Postava torej ne dopušča ozdravljati kužne živine.

Pri nas se, kakor je bilo že rečeno, ne začne goveja kuga nikdar sama ob sebi, temuč se vname le po nalezbi in okužbi. Edina bramba in pomoč zoper njo je torej v tem, da se ubrani vsaka dotika s kužno živino, z rečmi, ki prihajajo od nje ali ki so se je bile kjekako dotaknile, in zadnjič tudi z ljudmi, ki so imeli delo z bolno živino, z njenimi odpadki in ocedki in z robo od nje dobljeno.

Edini pomoček, s katerim se ta kuga dá najhitreje zamoriti, je ta, da se naglo odpravijo, ubijejo ne samo vse bolne živali, ampak tudi vse tiste živali, ki so z ónimi kje skup in v dotiku bile, če so ravno še popolnoma zdrave viditi, da se pokončajo vsi odpadki bolnega živinčeta in vse, kar prihaja od njega, in zadnjič, da se, kolikor najskrbneje je moči, očistijo in razkužijo tiste osebe in stvari, o katerih se mora misliti, da se po njih prenaša kužnina.

Le takrat, če gospodarji živine sami izdatno pripomagajo, in če se izpolni vse, kar postava zapoveduje, le takrat je mogoče, govejo kugo od nas odvrniti, ali če se vendar le kje vname, v najkrajšem času in z najmanjšo izgubo zatreti; kadar pa in kjer nasprotno veljá, tam se ona grozovitno razširja ter dela najhujšo škodo.

Dolžnosti vsakega, kdor ima kaj živine, so te:

1. Naj varuje svojo živino, da se mu ne okuži.

Varoval pa je bode najbolje, če ta čas, dokler je goveja kuga,

a) ne kupi ali zamenja živine, ali kadar bi brez tega ne moglo biti, če novo živino še le po

tem med staro domačo dá, ko jo je deset dni odločeno imel na posebnem mestu ter je na njo pazil in prepričal se, da je gotovo zdrava (Postava, §. 16);

- b) če skrbi, da mu živina ne pride skup s tujo živino, sosebno pa z gnanimi čedami, in če tujim ljudem, zlasti pa takim, ki imajo opraviti z živino, kakor so živinorejci, mesarji, živinski kupci in gonjači, konjederci i. t. d., ne dá iti blizo k svoji živini (Postava, §. 17);
- c) če se sam ogiblje okuženih krajev in vasi (Postava, §. 25) in okuženih kmetij ali posestev (Postava, §. 22, d, bb) in tudi svojim ljudem in poslom ne dopusti tjekaj iti;
- d) če z okuženih kmetij in pristav nobene reči ne prejme, zlasti pa ne klaje in piče, slame i. t. (Postava, §. 25, in ukaz).

2. Ob času, ko je bilo po gosposki razglašeno, da je goveja kuga v deželi, naj vsako notranjo bolezen, ki bi jo zaznal na katerem lastnem ali svoji skrbi izročnem govedu, neutegoma naznani županu (Postava, §. 18).

Treba je torej ob takem času prav prav skrbno paziti na živino, je-li zdrava, da se vsaka notranja bolezen že v svojem prvem začetku spozna, posebno je pa to treba takrat, kadar goveja kuga razgraja le tri milje daleč ter začne veljati zapovedi o mejnem okraju kuge (Postava, §. 27).

3. Naj pravna tanko izpolnjuje in stori vse to, kar politične gosposke in komisije glede na kugo postavljene naredé in

ukážejo s tem namenom, da se kuga odvrne ali zatre.

Kadar se v katerem hlevu vendar le prikaže goveja kuga, — čeravno se je izpolnilo vse, kar je bilo o nje ubrambi rečeno, — in kadar se torej morajo bolne in sumljive živali ubiti, povrne se gospodarju polna cenjena vrednost pobitih živali, ako je bil, kakor je zapovedano, neutegoma naznanil njih bolezen. (Postava, §. 32).

Nasproti pa, če je sam kako kriv, da se je zatosila goveja kuga, ali če mu je živinče zbolelo, pa on ni tega, kakor ima dolžnost, zdajci naznanil, nima nobene pravice na odškodbo za to, ker so se mu po uradnem ukazu komisije pobila bolna in sumljiva živinčeta, če tudi bi še prav zdrava viditi bila (Postava, §. 32).

Lastna korist torej že zahteva od gospodarja, da ne zanemari nobene previdnostne naredbe, s katero bi se zatrošenje kužnega strupa utegnilo odvrniti, in da ob času, ko razgraja goveja kuga, prav pazljivo in skrbno ogleduje svojo živino, ni li katero živinče bolno, kajti le tako mu bo mogoče, po zapovedi naznanilo podati brž kakor prva znamenja kake notranje bolezni zasledí.

Župan pa ima razen do zdaj povedanih še te le dolžnosti:

1. Kadar izdaje za živino izkaznice, da je zdrava, ali izpričevala, odkod da je ktera živina, naj trdo po vesti dela (Postava, §. 15, in ukaz).

2. Kadar koli zve, da je kje zbolelo živinče za boleznijo, o kateri leti sum, da je goveja kuga, naj to precej vediti dá okrajni gosposki (Postava, §. 18).

Sum pa, da tista bolezen je goveja kuga, vzbudi se iz tega, da bolno živinče kaže na sebi tista znamenja, ktera so bila od kraja popisana kakor znamenja goveje kuge, in po tem tudi iz tega, če eno živinče zboli za drugim po nekem gotovem času; toliko silnejši pa bo ta sum, če goveja kuga že kje blizo gospodari.

3. Ako v enem tednu dvoje ali več goved sploh zboli v njegovem kraju, naj župan to brez odloga politični okrajni gosposki na znanje dá (Pastava §. 18).

4. Kadar gre sum, da se je goveja kuga pritepla v kateri kraj, ali kadar je to gotovo, naj župan brez odloga in ne čakaje na komisijo zastran kuge postavljen:

- a) ta prigodek po tistem kraju oznani ter naj opomni stanovavee, kako močno nalezljiva je goveja kuga in kako velike nevarnosti lahko iz tega prigodka nastopijo;
- b) naj zapre tisti hlev ali tiste staje;
- c) naj prepové in brani, da nobeno govedo, nobena ova in koza iz tistega kraja kam drugam ne pride;
- d) naj prepové živino na pašo goniti (Postava §. 19).

5. Naj komisiji, ki pride zastran kuge, vse pojasni in razodene, kar bi vedeti želela, in naj jo kakor narkrepkeje more podpira v tem, kar bo naredila, da se kuga zatre in dalje ne zatrosi.

Kdor bi prestopil postavo, dano za odvrčanje in zatiranje goveje kuge, in pa ukaze izdane za izvršitev óne postave, ta bode, če ni zapadel občni kazenski postavi, zaprt do na štiri mesece, ali pa

bo kaznjen z globo njegovemu imenju primerno, to je, na dnarjih do 500 gold. (Postava, §. 34).

Župan ali njegov namestnik, kateri ni naznanil, kakor bi po svoji dolžnosti imel, kake sumljive bolezni med živino, ali kateri je v izkaznicah o zdravju ali v izpričevalih o izviru ktere živine kaj neresničnega pričal, če tudi le iz gole malomarnosti, bode kaznjen (štrafan) do 500 gold. (Postava, §. 34).

Razèn kazni pa se mu naloži tudi povračilo škode, ktera se je zgodila po prestopu postav (Postava, §. 34).

Za naznanilo, da se je v katerem kraju, kjer je prèd še ni bilo, prikazala za res goveja kuga, sme deželno poglavarstvo obljubiti plačilo do petdeset goldinarjev.

Ravno tako sme obljubiti za naznanilo, da je kdo zapovedi zastran goveje kuge prelomil s tem, da je kam, kamor je to pod zapadom blaga prepovedano, prignal govejo živino, do desetih goldinarjev za vsako zapadlo (gospodarju odvzeto) živinče, in

zadnjič za naznanilo, da je kdo v resnici prestopil druge zoper govejo kugo dane zapovedi, do dvajset goldinarjev ali forintov (Postava, §. 35).

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000386776

Vorschriften über das bei Thierseuchen von den politischen Behörden, Aerzten, Wund- und Thierärzten, dann den Ortsvorstehern zu beobachtende Verfahren und die aus Anlaß derselben einzuleitenden veterinär-polizeilichen Maßregeln. Folio. 1859. gef. 40 kr.

Berrenner, Dr. Carl, Einführung, Fortschritt und Jetztstand der metallurgischen Gasfeuerung im Kaiserthume Oesterreich. Ein Beleg für den Fortschritt des österr. Eisenhüttenwesens im Allgemeinen und eine Anleitung zur Torfwirthschaft und zur Darstellung des Stabeisens aus Roheisen mittelst Torf und Braunkohlen im Speciellen. Mit 11 Tafeln. gr. 8. 1856. brosch. 1 fl.

Zusammenstellung der Gesetze und Vorschriften über die Besteuerung der Branntweinerzeugung nach Menge und Alkoholgehalt des Erzeugnisses. gr. 8. 1862. brosch. 40 kr.

Anleitung für Nichtärzte zur Wiederbelebung der Scheintodten und Rettung der Vergifteten. Folio. 1836. gef. 10 kr.

Elfinger, Dr. Ant. und Dr. Ferd. Hauser, der physische Mensch. Wissenschaftlich-populäre Zusammenstellung über den Bau des menschlichen Körpers und seine Lebensverrichtungen. Mit 90 in den Text eingedruckten Holzschnitten. gr. 8. 1856. brosch. 1 fl.

Bilder-Atlas, zur wissenschaftlich-populären Naturgeschichte der Wirbelthiere. Quart-Format. Der ganze Atlas umfaßt 40 Hefte mit 475 in Farbendruck ausgeführten Blättern und kostete complet früher 126 fl. — jetzt nur mehr 60 fl.

Hieraus ist auch zu haben:

Bilder-Atlas d. Säugethiere, in 11 Heften, früh. 34 fl. 65 kr., jetzt 18 fl.

" " Vögel, in 14 Heften, früher 44 fl. 10 kr., jetzt 20 fl.

" " Fische, in 6 Heften, früher 18 fl. 90 kr., jetzt 10 fl.

" " Amphibien, in 9 Heften, früher 28 fl. 35 kr., jetzt 12 fl.

Jedes einzelne Heft enthält 9 bis 12 Blätter, kostete früher 3 fl. 15 kr. jetzt nur 2 fl.

Hiezu als erläuternde Beigabe:

Kurzer erläuternder Text zum Bilder-Atlas der wissenschaftlich-populären Naturgeschichte der Wirbelthiere von Dr. M. Wretschko, k. k. Professor der Naturgeschichte am akademischen Gymnasium zu Wien. Groß-Quart. brosch. 1 fl.

Tabellen über den Einlösungs-Werth der vom 1. Juli 1868 an fälligen Coupons. 8. 1868. 10 kr.

Dieselbe, Ausgabe in Brieftaschen-Format. 1868. 3 kr.

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

GS

0 620 858

200610336

COBISS ©